

Rezonancie a odkaz diela Søren A. Kierkegaarda v slovenskom kultúrnom kontexte

Katarína Gabašová

Abstrakt

V predloženej rozhládovej štúdií sa autorka venuje súčasnému výskumu a recepcii diela a odkazu dánskeho náboženského mysliteľa, filozofa, literárneho kritika, publicistu Sorena A. Kierkegaarda v kontexte slovenského kultúrneho prostredia. Cieľom je akcentovať dynamické vedecko-výskumné a publikačné aktivity najmä za posledné roky nového milénia, ktoré zahŕňajú medzinárodnú spoluprácu so zahraničnými výskumnými centrami, univerzitami a vedeckými spoločnosťami. Zámer autorky spočíva v iniciovaní záujmu o stále aktuálny odkaz, ktorý Kierkegaard vo svojich dielach zanechal a vytvoril tým priestor i pre kulturologické bádanie o človeku a kultúre.

Kľúčové slová

Søren A. Kierkegaard, výskum, odkaz, vplyv, Slovensko, človek, viera, kultúra, existencializmus.

„Ako búrka, génius letí proti vetru.“¹
Søren Kierkegaard

Predložená štúdia reflektuje súčasné dynamické aktivity v oblasti recepcie a výskumu diela ako aj odkazu dánskeho náboženského mysliteľa, filozofa, literárneho kritika, originálneho intelektuála, rytiera viery Sorena A. Kierkegaarda (1813-1855). Ide o sondáž aktuálneho stavu a možných perspektív vzhľadom na recepciu Kierkegaardovho diela v domácom kontexte. Pozornosť preto nie je upriamená na biografii, aj keď by si zasluhovala náležitú zmienku, ale na podnietenie záujmu o tohto výnimočného mysliteľa a témy, ktorým sa venoval.

Kierkegaard označovaný aj ako „kodanský Sokrates“ priniesol do myslenia 19. storočia „novú“ paradigmu a síce obrat v myslení o človeku, „zákutiach“ jeho existencie a strastí. Počas života nebol docenený a jeho diela sa dočkali svojho záujmu až po jeho smrti. Asociácie spájané s menom tohto dánskeho veľikána odkazujú primárne k existencializmu. Kierkegaard a jeho úsilie o revitalizáciu človeka, antropocentrizmu vychádzajú zo sokratovskej tradície, antihegeliánska dialektika, dôraz na vzťah k Bohu a hľadanie subjektívnej pravdy, tento jeho zápas o pravú vieru a čistotu srdca vzbudzoval provokáciu a pohoršenie, čo vyústilo do skutočného zemetrasenia nielen v dejinách filozofie, teológie, ale i psychológie. Napriek tomu, že sám sa za filozofa nepovažoval a nevytvoril ucelený filozofický systém, dokonca existencialisti si ho za svojho „otca“ označili sami, stal sa inšpiračným zdrojom pre množstvo filozofov, psychológov,

¹ Kierkegaard, S.: *Kierkegaard's Journals and Notebooks*. Vol.2: Journal EE-KK. Edited by Niels J. Cappelørn et al. Princeton : Princeton University Press, 2008, Journal EE:158.

spisovateľov, teológov, sociológov, ale i teoretikov kultúry, čoho dôsledkom je neutíchajúci záujem o štúdium a výklad diel tohto súpútnikmi nepochopeného mysliteľa. S jeho menom sa teda nespája len filozofický či literárny existencializmus. Iste však práve tomuto myšlienkovému smeru Kierkegaard takpovediac „vdáčí“ za uznanie náležitého miesta v dejinách filozofie ako aj zaslúženú pozornosť. Práve tento fakt vyzdvihuje Milan Petkanič, slovenský filozof, autor viacerých odborných štúdií – a monografie *Filozofia vášne Sorena Kierkegaarda* (2010) a predstaviteľ tzv. mladšej generácie bádateľov Kierkegaardovho diela. Vo svojej recenzii odkazuje na predslav ku knihe *Kierkegaard's Influence on Existentialism. Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources, vol. 9*, v ktorom sa uvádza, že „Kierkegaard po prvýkrát vstúpil do štandardného kánonu západnej filozofie práve prostredníctvom existencializmu.“²

Odkaz Kierkegaarda sa stal predmetom živej diskusie, nadšeného nasledovania nevyvímajúc ani ostrú kritiku často založenú na nepodložených tvrdeniach, dezinformáciách, ktoré vznikli ako výsledok vytrhnutia z kontextu a eklektického „poznania“ jeho diela. Na základe tohto „trendu“ recepcie jeho diela skôr zo sekundárnej literatúry (kvôli jazykovej bariére) najmä v súvislosti s jeho kontinuálnou kritikou dánskej oficiálnej luteránskej cirkvi, ako aj súdobej teológie, dostal sa do povedomia aj prostredníctvom českého kontroverzného časopisu *Volná myšlienka*.³ Vyslúžil si preto rozmanité prívlastky a interpretácie jeho diela sa niesli najmä v negatívnom svetle, jeho myšlienky a výzvy adresované „poslucháčovi“ alebo „čitateľovi“, ku ktorému sa v dielach obracal, boli označené za kontroverzné, no jeho význam a prínos je vo viacerých smeroch o.i. aj v oblasti kritickej reflexie kultúry, nesporný a jeho revolučné myslenie je považované za priekopnícke dokonca postmoderné. Dôkazom toho je aktívna recepcia a výskum najmä v období druhej polovice 20. storočia a v prvých desaťročiach nového milénia nielen na Slovensku, respektíve v bývalom Československu, ale primárne v globálnom meradle. Za významný je možné označiť aj vplyv slovenských bádateľov žijúcich v zahraničí, respektíve osobností so slovenskými koreňmi. Sú nimi americký historik kresťanstva, cirkevnej histórie, teológie a kultúry stredoveku, držiteľ Ceny Jeffersona, ktorú udeľuje americká vláda za výskum v humanitných vedách, Jaroslav Jan Pelikán (1923-2006), ktorý publikoval monografie aj o Kierkegaardovi – *From Luther to Kierkegaard: A Study in the History of Theology* (1950) a *Fools for Christ: Essays on the True, the Good, and the Beautiful* (1955)⁴; tiež Martin Beck Matuščík emigrant so slovenskými koreňmi, ktorý je rešpektovanou autoritou v oblasti recepcie Kierkegaardovho myslenia. Je autorom množstva vedeckých štúdií a niekoľkých monografií, napr.: *Postnational Identity: Critical Theory and Existential Philosophy in Habermas, Kierkegaard and Havel* (1993)⁵.

Niekoľko decénií trvajúce „obchádzanie“ myšlienkového odkazu tohto severana (nielen v slovenskom a českom prostredí) spôsobilo, že český a slovenský čitateľ mohol spoznať jeho diela len prostredníctvom prekladov primárne v nemčine, až neskôr na počiatku nového milénia v češtine a v slovenčine. Prvá monotematická slovenská monografia venovaná Kierkegaardovi pochádza od slovenského spisovateľa, kňaza a misionára Františka Siroviča – *Soren A. Kierkegaard. Filozoficko-kritická analýza diela* (2004). Za vskutku prekvapujúci je preto možno

² Petkanič, M.: Jon Stewart (ed.): *Kierkegaard and Existentialism*. (Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources, vol.9), s. ix. In *Filozofia*, 2013, roč. 68, č. 1, s. 87-90.

³ Pozri bližšie: Hajko, D.: *Vrúcnosť a čin. Kierkegaardovské meditácie*. Bratislava: H&H, 2011, s. 7-17.

⁴ Názvy monografií v slovenskom preklade autorky príspevku: *From Luther to Kierkegaard: A Study in the History of Theology*. (Od Luthera ku Kierkegaardovi: Štúdia z histórie teológie); *Fools for Christ: Essays on the True, the Good, and the Beautiful*. (Blázni pre Krista: Eseje o pravde, Bohu a o kráse).

⁵ V preklade autorky: *Postnational Identity: Critical Theory and Existential Philosophy in Habermas, Kierkegaard and Havel*. (Post národná identita: Kritická teória a existenciálna filozofia u Habermasa, Kierkegaarda a Havla).

označiť vôbec prvý preklad Kierkegaarda do češtiny z roku 1910⁶ a už nie toľko prekvapivo až v roku 1949 bol publikovaný jeden z prvých slovenských príspevkov Rudolfa Košťala v časopise *Tvorba*.⁷ Tieto skutočnosti zaiste ovplyvnili aj politický režim a celková vtedajšia situácia. V oblasti výskumu a popularizácie Kierkegaardovho odkazu dominovali preklady jeho diel z dánčiny najmä zásluhou českej prekladateľky, teologičky a zanietenej bádatelky Kierkegaardovho života a diela – Marie Mikulovej-Thulstrupovej, pričom sa spolu s manželom Nielsom Thulstrupom podieľala aj na vzniku špecializovanej dánskej edície *Bibliotheca Kierkegaardiana*, vychádzajúcej koncom osemdesiatych rokov 20. storočia. Je nutné podotknúť, že vybrané Kierkegaardove diela boli preložené do češtiny už začiatkom 20. storočia, no s prvými prekladmi Mikulovej – Thulstrupovej sa čitateľ stretol až po roku 1989.⁸ Prvý slovenský preklad pochádza z pera Milana Žitného a síce v roku 2003 bol vydaný preklad *Zvodcovho denníka/Forførelens dagbog*, v origináli vyšiel ako súčasť rozsiahlej prvotiny *Enten-Eller* (1843). M. Žitný vo svojej prekladovej činnosti pokračoval a slovenský čitateľ mu vďačí aj za ďalšie preklady, pričom všetky boli vydané vo vydavateľstve Kalligram: *Bázeň a chvenie* (2005)/ *Frygt og Baeven* (1843), *Rovnováha medzi estetickým a etickým pri utváraní osobnosti* (2006)/ *Ligevægten mellem det Æsthetiske og Ethiske i Personlighedens Udarbejdelse*, opäť jedna z kapitol *Enten-Eller* (1843) a *Bud' – alebo* (2007)/ *Enten-Eller* (1843).⁹

Viacere práce z dejín filozofie, evanjelickej teológie a religionistiky kvôli korektnosti a objektívnemu prístupu k spracovaniu nemohli Sorena Kierkegaarda vylúčiť, no objavujú sa aj prípady, kedy zmienka o Kierkegaardovi absentuje.¹⁰

Zmena nastala postupne v 70. rokoch s politickým „odmätkom“ ako aj so vzostupom záujmu o tohto nevedného autora, ktorý písal tiež pod množstvom pseudonymov. Paradoxne však záujem o svetovú filozofiu, najmä o filozofiu človeka evidujeme už od 60. rokov 20. storočia aj v univerzitnom prostredí. Myšlienkový odkaz Kierkegaarda však nie je hlavným predmetom záujmu, objavujú sa mená existencionalistov J. P. Sartra, G. Marcela, K. Jaspersa, no s menom Kierkegaarda, ktorého pokladáme za priekopníka tohto myšlienkového prúdu, sa takmer vôbec nestretáme.¹¹

Spomedzi autorov, ktorí sa programovo alebo okrajovo venovali recepcii Kierkegaardovho diela v predrevolučnom období (pred rokom 1989), treba uviesť napríklad: Jozefa Lukla Hromádku, Zuzanu Svobodovú, Luděka Brožu, Ľudovíta Fazekaša, Karola Nandráškeho, Karela Michňáka, Milana Machovca, Jána Bodnára, Evelínu Bodnárovú. K uvedeným osobnostiam osobitne patrí aj slovenský filozof, literárny vedec, kulturológ, vysokoškolský profesor Dalimír Hajko.

⁶ Z prekladov do češtiny vyšli: Kierkegaard, S.: *Svůdcův deník*. Praha: Adámek, 1910; Kierkegaard, S.: *Okamžik*. Praha: Leichter, 1911; Kierkegaard, S.: *In vino Veritas*. Praha: Hugo Kosterka, 1913, b.d. Symposion sv. 37, s. 1-85.

⁷ Košťál, R.: Søren Kierkegaard. In *Tvorba*, 1949, roč. 8, č. 8, s. 114-116.

⁸ Okrem iných diel Mikulová-Thulstrup preložila a zostavila výber denníkov. Pozri bližšie: Kierkegaard, S.: *Z denníků a papírů*. Brno: CDK, 2010.

⁹ Žitného preklad *Bud'-alebo* bol ocenený Literárnym fondom a bola mu udelená Cena Mateja Bela za rok 2007. K reflexii Žitného prekladateľských aktivít Pozri bližšie: Čapková, A.: Rozhovory s Kierkegaardom. In *Filozofia*, 2009, roč. 64, č.1, s. 67-69.

¹⁰ Pozri bližšie: Žitný, M.: K niektorým aspektom Kierkegaardovho života a diela. In Kierkegaard, S.: *Bud' – alebo*. Bratislava: Kalligram, 2007, s. 816-838.

¹¹ Výberovo bratislavská filozofická škola v rámci FiF UK uvádza predmet záujmu jednotlivých osobností ako aj zástoju z oblasti tvorby kvalifikačných prác študentov, pričom meno S. Kierkegaarda sa v období do roku 1989 neobjavuje. Pozri bližšie: Kizcko, L. – Laliková, E. – Zigo, M.: *Problémy a osobnosti slovenskej filozofie v 20. storočí* : (*Filozofia na UK*). Bratislava : Univerzita Komenského, 2013.

Hajkov kontinuálny niekoľko desaťročí trvajúci záujem¹² o Kierkegaarda svedčí nielen o pasívnej reflexii, ale o živej a plodnej vedeckej činnosti. V monografii *Vrúcnosť a čin. Kierkegaardovské meditácie* (2011) konštatuje, že viacero rozhovorov, prednášok, besied, literárnych pásiem z obdobia tzv. „pražskej jari“ realizovaných aj prostredníctvom verejnoprávneho rozhlasu (D. Hajko sa na viacerých autorsky podieľal) prinieslo cenný pramenný materiál o tomto mysliteľovi. O prieniku myšlienok existencializmu a ich recepcii uvádza: „V slovenskom kultúrnom prostredí mali často ideovo priekopnícky a inšpiratívny charakter, čo väčšinou súviselo aj s celkovým, všeobecnejším trendom prenikania vtedy obľúbených – zaiste i trochu módnych – existencialistických myšlienok a životných postojov do kultúrneho priestoru bývalého Československa počas vtedajšieho tzv. obrodného procesu.“¹³ Hajkova tvorba zahŕňa širší diapazón vedeckého záujmu a prínosným je princíp interdisciplinarity, čo sa prejavilo v jeho odborných štúdiách, monografiách, esejach a prednáškach z oblasti filozofie, etiky, literatúry a kulturológie. V kontexte domácej akademickej sféry je vôbec prvým kulturológom, ktorý sa okrem iného venuje aj reflexii existencializmu a Kierkegaarda s istým akcentom na filozofiu kultúry a interdisciplinárne vzťahy. Z jeho ďalšej tvorby spomenieme monografie, ktoré predstavujú čiastkovú recepciu Kierkegaardovho myslenia v širších kontextoch: *Existencia v literatúre* (1996), *Tvorcovia veľkých myšlienok* (1998), *Úvod do indickej filozofie* (2008). Na adresu dánskeho mysliteľa Hajko uviedol: „Bol to doslova výbuch tvorivej energie, ktorý nemá obdobu v dejinách literatúry a filozofie, počas ôsmich rokov (1843 – 1851).“¹⁴ Okrem vybraných monografií Hajko publikoval zaujímavé vedecké štúdie nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí v anglickom, slovenskom a španielskom jazyku,¹⁵ i v rámci medzinárodného projektu *Acta Kierkegaardiana: Supplement* v spolupráci so *Stredoeurópskym výskumným ústavom Sorena Kierkegaarda – CERI-SK.*, ktoré bolo založené v roku 2011 slovenským teológom, filozofom, bádateľom diela a odkazu Kierkegaarda, zakladateľom Kierkegaardovej spoločnosti na Slovensku (spolu s P. Šajdom a J. Ligušom v roku 2005), a vysokoškolským pedagógom Romanom Králikom pri FF UKF v Nitre.

Autorom viacerých monografií, kolektívnych monografií a odborných štúdií o Kierkegaardovi je práve Roman Králik – napr.: *Problém zvaný Kierkegaard* (2006), *Zápas Sorena Kierkegaarda* (2006), *Kierkegaardův Abrahám. Kierkegaardova interpretace Abrahámovy víry* (2013). Jeho vedecko-výskumné, publikačné a popularizačné aktivity spojené so šírením duchovného odkazu Kierkegaarda, silný záujem o medzinárodnú spoluprácu a reprezentáciu nielen FF UKF v Nitre, ale i výskumu na Slovensku, predstavujú zásadný krok vpred na poli predtým skôr marginálneho záujmu o tohto dánskeho velikána.

¹² Prvá odborná štúdia bola publikovaná už v roku 1969 v Slovenských pohľadoch. Pozri bližšie: Hajko, D.: Malá ukážka z veľkého mysliteľa (Søren Kierkegaard: Současnost). In *Slovenské pohľady*, 1969, č. 6, s. 113-115; ďalej Pozri bližšie: Králik, R. – Pavlíková, M.: Recepcia Kierkegaardovho myslenia na Slovensku. In *Filozofia*, 2013, roč. 68, č. 1, s. 82-86; a tiež: Králik, R.: Bibliografia Sorena Kierkegaarda v slovenskom jazyku do roku 2013. In Králik, R. – Khan, A. H. – Repar, P. et al (eds.): *Kierkegaard a existenciálny obrat*. Acta Kierkegaardiana. Supplement 4. Toronto : Kierkegaard Circle, Nitra : CERI.SK, 2014, s. 310-343.

¹³ Hajko, D.: *Vrúcnosť a čin. Kierkegaardovské meditácie*. Bratislava : H&H, 2011, s. 13.

¹⁴ Hajko, D.: *Tvorcovia veľkých myšlienok*. Bratislava : Smena, 1998, s. 215.

¹⁵ Pozri bližšie: Hajko, Dalimír.: Siete Tesis Sobre Søren Kierkegaard. In *Xipe totek : Revista trimestral del Departamento de Filosofía y Humanidades ITESO*, Guadalajara, 2014, Vol. 23-2, no. 90, p. 105-112; K recepcii Kierkegaardovho myslenia na Slovensku a Hajkovmu prínosu v oblasti výskumu a šírenia jeho odkazu, Pozri bližšie:

Králik, R.: A Joint Project of Two Generations. In *Kierkegaard's International Reception. Southern, Central and Eastern Europe*. Tom II. Ed. Stewart, J. Copenhagen : Copenhagen University, 2009; tiež Králik, R.: A Short Study About Kierkegaard Studies in Slovakia. In Králik, R. et al. (eds.): *Kierkegaard and Faith*. Barcelona : Universitat de Barcelona, 2008. Monografia *Vrúcnosť a čin. Kierkegaardovské meditácie* (2011) je súčasťou fondu Hong Kierkegaard Library v MN, USA.

V intenciách rozvíjania vedecko-výskumných a publikačných aktivít nadviazal Králik medzinárodnú spoluprácu CERI-SK s viacerými zahraničnými univerzitami ako aj výskumnými centrami. V Slovinsku je to aktívna spolupráca s vydavateľstvom *KUD Apokalipsa* a *Central European Research Institute Søren Kierkegaard – Ljubljana*, ktorého vedúcou osobnosťou je slovinský filozof, básnik, vydavateľ a prekladateľ Kierkegaardových diel Primož Repar. Z jeho tvorby a prekladov uvádzame aktuálne vydané monografie – *Chcieť nemožné alebo skandalon rozhodnutia. Štyri štúdie o Kierkegaardovi* (2016), *Decision and the existential turn* (2016). Vydavateľská činnosť KUD Apokalipsa zahŕňa podporu publikačných aktivít nielen v oblasti tzv. Kierkegaardovských štúdií, no práve v tomto smere bolo vydaných niekoľko vedeckých monografií (nielen) slovenských autorov pôsobiacich aj na pôde Filozofickej fakulty UKF v Nitre – *Kierkegaardův Abrahám* (Králik, 2013), *Kierkegaard a obraz smrti vo svetle súčasnosti* (Gabašová, 2014), *Kierkegaard a tí druhí* (Králik, Štúr, Valčo, Valčová, Máhrik, Pavlíková, 2015). Okrem publikačných aktivít organizuje CERI-SK – Ljubljana aj medzinárodné vedecké konferencie venované Kierkegaardovi, toho roku – Søren Kierkegaard (Škocjan, Ljubljana, 2016).¹⁶

Spomedzi ďalších krajín, výskumných centier a univerzít výberovo spomenieme: Nemecko a aktuálne prebiehajúci výskumný projekt pod záštitou FF UKF v Nitre v spolupráci primárne s Goetheho univerzitou vo Frankfurtu, ale i ďalšími partnermi¹⁷ – *Kierkegaard and The Crisis of The Contemporary World/Kierkegaard a kríza v súčasnom svete* (2015-2016), ďalej sú to Španielsko, Dánsko, Veľká Británia, Poľsko, Maďarsko, Macedónsko, Kanada, USA, Mexiko, Brazília, Japonsko a v neposlednom rade susedná Česká republika. Výsledkom nadviazania vedeckej spolupráce FF UKF v Nitre a CERI-SK s Torontskou univerzitou, Trinity College a profesorom teológie Abrahamom H. Khanom okrem iného svojho času pôsobiacim aj vo funkcii prezidenta Kanadskej teologickej spoločnosti, sa stal publikačný projekt *Acta Kierkegardiana*¹⁸, ktorý je považovaný za medzinárodne etablovaný. V edícii už bolo od roku 2008 vydaných niekoľko zväzkov, pričom projekt bol v roku 2010 rozšírený o slovenskú a českú verziu – *Acta Kierkegardiana: Supplement*. Cieľom iniciátorov a editorov okrem iných aj Romana Králika bolo sprístupniť výsledky výskumov aj širšej slovenskej verejnosti. Na kvalite tohto projektu sa už podpísali bádatelia z viac ako 25 krajín sveta a jednotlivé zväzky edície sú výberovo obohatené aj o preklady častí spisov či denníkových záznamov Kierkegarda.

Pri zmienke o popularizácii diela a odkazu Kierkegarda prostredníctvom organizovania vedeckých podujatí na Slovensku je dôležité uviesť iniciatívy odkazujúce k príležitosti výročia narodenia a úmrtia dánskeho mysliteľa. Boli to medzinárodná vedecká konferencia na Technickej univerzite vo Zvolene, zásluhou Petra Krchňáka – *Kierkegardove dni* (1993), vydaný bol i zborník *Kierkegardove dni: Zborník z filozoficko-ekologického sympózia* (1993); séria prednášok na Trnavskej univerzite (2005) pod vedením Andreja Démutha s vydaným zborníkom – *Postskriptum ku Kierkegardovi* (2006); konferencia organizovaná Romanom Králikom v Šali – *Kierkegaard* (2006); na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre zorganizovala medzinárodnú konferenciu Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky v spolupráci s Kierkegardovou spoločnosťou na Slovensku, zásluhou vedúceho katedry Cyrila Diatku a Romana Králika – *Søren Kierkegaard – teológ, filozof, mysliteľ* (2007), konferenciou započali aktivity v rámci *Acta Kierkegardiana*.

¹⁶ Web (1): Pozri bližšie: Dostupné na internete: <http://kierkegaard-institute.si/index.php/si/simpoziji-in-konferencie/77-mednarodna-filozofska-delavnica-in-konferenca-pogum-za-dejanje>.

¹⁷ Web (2): Pozri bližšie: Dostupné na internete: <http://www.ceri.sk/index.php/sk/2011-12-29-12-21-47/medzinarodne-projekty/218-kierkegaard-and-the-crisis-of-the-contemporary-world>.

¹⁸ Web (3): Pozri bližšie: Dostupné na internete: <http://ceri.sk/index.php/sk/acta-kierkegardiana-series-sk/acta-kierkegardiana-sk/publikacie-acta-kierkegardiana-sk>.

ardiana, vydaný bol zborník *Čistota srdca* (2007); výraznejší ohlas na recepciu Kierkegaardovho myslenia nielen na Slovensku priniesla medzinárodná konferencia s početnou zahraničnou účasťou popredných „Kierkegaardovcov“ – *Etika a existencializmus* (2010), pričom opäť išlo o vyššie spomenutú spoluprácu a pôdu FF UKF v Nitre, publikačný výstup z konferencie s rovnomeným názvom vyšiel v roku 2011.

Aktuálne interpretačné snahy odzrkadľujú záujem o hľadanie kontextov a tiež úsilie o aplikáciu princípov interdisciplinarity. Vo vedúcom postavení v rámci výskumu sú teológovia a filozofi, no k reflexii odkazu existencialistov nielen Kierkegarda sa vracajú aj psychológovia¹⁹, sociológovia, etici i kulturológovia. Napokon veľmi dôležitú úlohu zohráva skutočnosť, že do myšlienkového odkazu Kierkegarda mohol a môže čitateľ preniknúť aj prostredníctvom diel iných slovenských, ale i zahraničných autorov, ktorí sa Kierkegardom inšpirovali alebo z jeho koncepcie priamo čerpali. V slovenskom kultúrnom prostredí sme už naznačili možnú klasifikáciu staršej a mladšej generácie popredných autorít v oblasti výskumu. Zaslúženú pozornosť tak Kierkegardovi venovali a kontinuálne venujú predstavitelia staršej a mladšej generácie: D. Hajko, L. Fazekáš, K. Nandrásy, D. Ondrejovič, L. J. Veverka, M. Zigo; medzi mladších nasledovníkov patria A. Démuth, P. Šajda, M. Petkanič, M. Fedorko, R. Králik. Okrem uvedených sú to aj ďalší bádatelia z oblasti teológie, filozofie, etiky, psychológie, kulturológie, literárnej vedy a jazykovedy – o.i. Ján Šlosiar, Oľga Sisáková, Vincent Šabík, Etela Farkašová, Roman Michelko, Cyril Diatka, Tibor Máhrík, Peter Kondrila, Ľuboš Török, Martin Štúr, Cyprián Turčan²⁰, no štúdium Kierkegardovho diela a odkazu nie je ich primárnym či dominantným predmetom vedeckého záujmu, a jednak sú to aj výskumní pracovníci z FF UKF v Nitre (keďže autorke tejto štúdie je prostredie tzv. nitrianskej školy Kierkegardovských štúdií najviac známe a aktivity CERI-SK a spolupracovníkov sú v slovenskom prostredí najdynamickejšie). Máme na mysli Andreja Gogoru, Martinu Pavlíkovú²¹, ktorí aktuálne zasväcujú svoj výskum práve Kierkegardovi, čo je potešujúce. V akademickom prostredí je najmä za posledné decénium evidentný postupný nárast záverečných kvalifikačných prác venovaných Kierkegardovi, a to v Nitre, Bratislave, Banskej Bystrici a Prešove. Orientácia na výskum tzv. Kierkegardovských štúdií napreduje aj v Slovenskej akadémii vied, zásluhou slovenského filozofa Petra Šajdu, uznávaného odborníka na Kierkegardovo dielo, autora monografie *Buberov spor s Kierkegardom. O vzťahu náboženstva k etike a politike* (2013) a množstva odborných štúdií publikovaných v slovenskom časopise *Filozofia* a v zahraničných periodikách, tiež v edícii Jona Stewarta: *Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources*.

Úspešnosť výskumu a projektov si vyžaduje aj medzinárodnú spoluprácu, zároveň je to cesta k oboznamovaniu sa s výsledkami výskumov v iných krajinách a rozmanitých kontextoch. Preto okrem slovenského prostredia reflektujeme rezonancie diela a odkazu Kierkegarda aj v zahraničí. Spoločná história s Českou republikou, tiež takmer (ne)jestvujúca jazyková bariéra umožňuje najväčšiu dostupnosť nielen prekladov, sekundárnych zdrojov, ale tiež možnosť živej a konštruktívnej diskusie v prostredí českej i slovenskej odbornej i širšej verejnosti. Bohaté

¹⁹ Na základe inšpiračných zdrojov v dielach Kierkegarda boli etablované vedecké disciplíny: psychológia existencie a existenciálna psychoterapia. Pozri bližšie: Schneider, J.K. - May, R.: *Psychológia existencie*. Bratislava : Ikar, 2005.

²⁰ Bibliografiu uvedených autorov o Kierkegardovi do roku 2013 Pozri bližšie: Králik, R.: Bibliografia Sorena Kierkegarda v slovenskom jazyku do roku 2013. In Králik, R. – Khan, A. H. – Repar, P. et al (eds.): *Kierkegaard a existenciálny obrat*. Acta Kierkegardiana. Supplement 4. Toronto : Kierkegaard Circle, Nitra : CERI.SK, 2014, s. 310-343.

²¹ Z aktuálnej publikačnej činnosti výberovo Pozri bližšie: Gogora, A.: Kierkegaard, opakovanie a digitalizácia. In Králik, R. et al. (eds.): *Kierkegaard and Existential Turn = Kierkegaard a existenciálny obrat*. Acta Kierkegardiana. Supplement 4. Toronto : University of Toronto, 2014, s. 302-309; Pavlíková, M.: Despair and Alienation of Modern Man in Society. In *European Journal of Science and Theology*, 2015, 11(3), p. 191-200.

sú publikačné aktivity českých filozofov Jiřího Olšovského, Václava Umlaufa, Petra Osolobě a Jakuba Mareka, ktorí nielen v rámci edície *Studia Kierkegardiana* prispeli k rozvoju recepcie Kierkegaardovho myslenia.

Výskum Kierkegaardovho života, diela a odkazu si vyžiadal vznik špecializovaných inštitútov a vedeckých spoločností vo viac ako dvadsiatich krajinách sveta. K týmto pozitívnym krokom pribudlo založenie viacerých medzinárodných edícií.²² Za najvýznamnejšie a najvyhľadávanejšie inštitúcie a spoločnosti pokladáme: Howard V. and Edna Hong Kierkegaard Library, The Søren Kierkegaard Society (USA); The Kierkegaard Circle (Kanada); Søren Kierkegaard Research Centre, (Dánsko). Nezameniteľnú úlohu má nezisková organizácia The Friends of the Hong Kierkegaard Library, ktorej poslaním je podporovať vzdelávaciu činnosť inštitúcie Howard V. and Edna Hong Kierkegaard Library, rozširovať zbierkový fond ako aj organizovanie konferencií a sponzoring hosťujúcich odborníkov, akademikov a študentov. Viacerí z FF UKF v Nitre, Trnavskej univerzity a SAV už mali možnosť navštíviť Hong Kierkegaard Library a získať aj podporu svojej vedecko-výskumnej a publikačnej činnosti.

Nakoniec osobitnú pozornosť si zasluhujú desaťročia trvajúce prekladateľské aktivity manželov Hongovcov zo Spojených štátov amerických, ktoré pomohli sprístupniť Kierkegaardove diela nielen v Severnej Amerike, ale i v globálnom kontexte. Ich práca zahŕňala tiež zbierkovú činnosť v rámci etablovania renomovanej *Howard V. and Edna H. Hong Kierkegaard Library*, MN, USA.

Dielo a posolstvo Sørena Kierkegarda si našlo svoje patričné miesto aj v slovenskom kultúrnom prostredí, čoho svedectvom sú vedecko-výskumné, prekladateľské, publikačné a popularizačné aktivity zahŕňajúce medzinárodnú spoluprácu a vytváranie profesionálnych i priateľských kontaktov s kolegami z iných krajín.²³ V komparácii s inými krajinami o jasnej a „neumlčovanej“ rezonancii Kierkegaardovho odkazu na Slovensku hovoríme až v 21. storočí. O to viac je zaujímavá, inšpiratívna a zvedavosť vzbudzujúca otázka: Čo nám môže Kierkegaard, človek žijúci v 19. storočí v súčasnosti ponúknuť?! Nuž hľadanie odpovede predstavuje náročnú výzvu, no nie nereálnu. Spočíva: v hľadaní samého seba, svojho vlastného Ja ako jednotlivca pred tvárou Boha, pravého kresťanstva a zmyslu života ako aj smrti; ďalej v schopnosti kriticky myslieť, citlivo vnímať a kritizovať patologické javy v kultúre a spoločnosti, ale i v interpersonálnych vzťahoch; v schopnosti od reflexie dospieť k rozhodným činom práve prostredníctvom „povznášajúcich či vzdelávateľných rečí“ Kierkegarda, ktorými sa navždy zapísal do dejín.

Literatúra

BECK - MATUŠTÍK, M.: *Postnational Identity: Critical Theory and Existential Philosophy in Habermas, Kierkegaard and Havel*. New York : The Guilford Press, 1993, 328 p. ISBN 978-0898622706.

²²Edícia: Robert, L. Perkins (ed.): *International Kierkegaard Commentary*. Vol. 1-24; tiež J. Stewart (ed.): *Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources*. Edícia pod vedením Stewarta je v procese vydávania, dosiaľ bolo vydaných 14 zväzkov spolu s dodatkami. (pozn. autorky).

²³ K recepcii Kierkegaardovho myslenia nielen na Slovensku okrem už uvedených zdrojov Pozri Bližšie: Králik, R. et al (eds.): *Kierkegaard: East and West*. Acta Kierkegardiana. vol.6. Toronto: Kierkegaard Circle, University of Toronto, 2013; Pavlíková, M. – Králik, R.: Kierkegaardovo prijatie v USA a Hong Kierkegaard Library. In: Králik, R. et al. (eds.): *Kierkegaard ako filozof lásky*. Toronto : Kierkegaard Circle, University of Toronto, 2012; Králik, R. Professor Hong's Message in Slovakia, behind the (Former) Iron Curtain. In Lorentzen, J. (ed.): *Toward the Final Crossroads. A Festschrift for Edna and Howard Hong*. Mercer: Mercer University Press, 2009.

- ČAPKOVÁ, A.: Rozhovory s Kierkegaardom. In *Filozofia*, 2009, roč. 64, č. 1. ISSN 0046-385 X. s. 67-69.
- DÉMUTH, A. et al.: *Postskriptum ku Kierkegaardovi*. Pusté Úľany : Schola Philosophica, 2006, 139 s. ISBN 8096948709.
- DIATKA, C. – KRÁLIK, R. (eds.): *Čistota srdca*. Nitra : FF UKF v Nitre, 2007, 304 s. ISBN 978-80-8094-195-6.
- GABAŠOVÁ, K.: *Kierkegaard a obraz smrti vo svetle súčasnosti*. Ljubljana : KUD Apokalipsa: Central European Research Institute Søren Kierkegaard Ljubljana, 2014, 164 s. ISBN 978-961-6894-59-3.
- GARAJ, R. et al. (eds.): *Etika a existencializmus. Podnety a výzvy pre súčasnosť*. Nitra : FF UKF v Nitre, 2011, 312 s. ISBN 978-80-8094-951-8.
- GOGORA, A.: Kierkegaard, opakovanie a digitalizácia. In Králik, R. et al. (eds.): *Kierkegaard and Existential Turn = Kierkegaard a existenciálny obrat*. Acta Kierkegaardiana. Supplement 4. Toronto : University of Toronto, 2014. ISBN 978-0-9878168-3-2. s. 302-309.
- HAIJKO, D.: Malá ukážka z veľkého mysliteľa (Søren Kierkegaard: Současnost). In *Slovenské pohľady*, 1969, roč. 85, č. 6. ISSN 1335-7786. s. 113-115.
- HAIJKO, D.: *Existencia v literatúre*. Bratislava : Print Servis, 1996, 134 s. ISBN 80-88755-29-8.
- HAIJKO, D.: *Tvorcovia veľkých myšlienok*. Bratislava : Smena, 1998, 272 s. BEZ ISBN.
- HAIJKO, D.: *Úvod do indickej filozofie*. Bratislava : H&H, 2008, 240 s. ISBN 8088700708.
- HAIJKO, D.: *Vrúcnosť a čin. Kierkegaardovské meditácie*. Bratislava : H&H, 2011, 136 s. ISBN 978-80-88700-78-4.
- HAIJKO, Dalimír.: Siete Tesis Sobre Søren Kierkegaard. In *Xipe totek : Revista trimestal del Departamento de Filosofía y Humanidades ITESO*, Guadalajara, 2014, Vol. 23-2, no. 90. ISSN 1870-2694. p. 105-112.
- KIERKEGAARD, S.: *Svůdcův deník*. Královské vinohrady: Adámek, prekl. J. Helm, 1910, 169 s.
- KIERKEGAARD, S.: *Okamžik*. Praha : Jan Laichter, prekl. M. Krausová – Lesná, 1911, 260 s.
- KIERKEGAARD, S.: *In vino Veritas*. Praha : Hugo Kosterka, prekl. H. Kosterka, 1913, b.d. Symposion sv. 37, 86 s.
- KIERKEGAARD, S.: *Zvodcov denník*. Bratislava : Kalligram, prekl. M. Žitný, 2003, 184 s. ISBN 80-7149-598-0
- KIERKEGAARD, S.: *Bázeň a chvenie*. Bratislava : Kalligram, prekl. M. Žitný, 2005, 156 s. ISBN 80-7149-714-2.
- KIERKEGAARD, S.: *Rovnováha medzi estetickým a etickým pri utváraní osobnosti*. Bratislava: Kalligram, prekl. M. Žitný, 2006, 208 s. ISBN 80-7149-802-5.
- KIERKEGAARD, S.: *Bud' alebo*. Bratislava : Kalligram, prekl. M. Žitný, 2007, 840 s. ISBN 80-7149-913-7.
- KIERKEGAARD, S.: *Kierkegaard's Journals and Notebooks*. Vol.2: Journal EE-KK. Edited by Niels J. Cappelørn et al. Princeton : Princeton University Press, 2008, 600 p. ISBN 978-0691133447.
- KIERKEGAARD, S.: *Z denníků a papírů*. Brno : CDK, prekl. M. Mikulová-Thulstrup, 2010, 227 s. ISBN 9788073252076.
- KIZCKO, L. – LALÍKOVÁ, E. – ZIGO, M.: *Problémy a osobnosti slovenskej filozofie v 20. storočí : (Filozofia na UK)*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2013, 247 s. ISBN 978-80-223-3529-4.

- KOŠTIAL, R.: Søren Kierkegaard. In *Tvorba*, 1949, roč. 8, č. 8, s. 114-116.
- KRÁLIK, R.: *Problém zvaný Kierkegaard*. Bratislava : vo vlastnom náklade, 2006, 82 s. ISBN 8096950371.
- KRÁLIK, R.: *Zápas Sorena Kierkegaarda*. Nitra : UKF v Nitre, 2006, 168 s. ISBN 80-8094-025-8.
- KRÁLIK, R.: A Short Study About Kierkegaard Studies in Slovakia. In Králik, R. et al. (eds.): *Kierkegaard and Faith*. Barcelona : Universitat de Barcelona, 2008, ISBN 978-84-475-3260-5. p. 217-219.
- KRÁLIK, R.: A Joint Project of Two Generations. In *Kierkegaard's International Reception. Southern, Central and Eastern Europe*. Tom II. Ed. Stewart, J. Copenhagen: Copenhagen University, 2009. ISBN 978-0-7546-6350-8. p. 189-204.
- KRÁLIK, R. Professor Hong's Message in Slovakia, behind the (Former) Iron Curtain. In Lorentzen, J. (ed.): *Toward the Final Crossroads. A Festschrift for Edna and Howard Hong*. Mercer: Mercer University Press, 2009, ISBN 978-0-88146-159-6. p. 142-144.
- KRÁLIK, R. et al (eds.): *Kierkegaard: East and West*. Acta Kierkegaardiana. vol.6. Toronto : Kierkegaard Circle, University of Toronto, 2011, 249 p. ISBN 978-0-9809365-3-7.
- KRÁLIK, R.: *Kierkegaardův Abrahám. Kierkegaardova interpretace Abrahámovy víry*. Ljubljana: KUD Apokalipsa, 2013, 179 s. ISBN 978-961-6894-30-2.
- KRÁLIK, R.: Bibliografia Sorena Kierkegaarda v slovenskom jazyku do roku 2013. In KRÁLIK, R. – KHAN, A. H. – REPAR, P. et al (eds.): *Kierkegaard a existenciálny obrat. Acta Kierkegaardiana*. Supplement 4. Toronto: Kierkegaard Circle, Nitra : CERI.SK, 2014. ISBN 978-0-9878168-3-2. s. 310-343.
- KRÁLIK, R. et al.: *Kierkegaard a tí druhí*. Ljubljana : Kud Apokalipsa, Central European Research Institute Søren Kierkegaard, 2015, 166 s. ISBN 978-961-6894-61-6.
- KRÁLIK, R. – PAVLÍKOVÁ, M.: Recepčia Kierkegaardovho myslenia na Slovensku. In *Filozofia*, 2013, roč. 68, č. 1. ISSN 0046-385 X. s. 82-86.
- KRCHŇÁK, P. (zost.): *Kierkegaardove dni: Zborník z filozoficko-ekologického sympózia*. Zvolen : Technická univerzita, 1993, 126 s. ISBN 9788022802802.
- PAVLÍKOVÁ, M. – Králik, R.: Kierkegaardovo prijatie v USA a Hong Kierkegaard Library. In: Králik, R. et al. (eds.): *Kierkegaard ako filozof lásky*. Toronto : Kierkegaard Circle, University of Toronto, 2012, 298 s. ISBN 978-0-9809365-8-2. s. 288-298.
- PAVLÍKOVÁ, M.: Despair and Alienation of Modern Man in Society. In *European Journal of Science and Theology*, 2015, 11(3). ISSN 1841-0464. p. 191-200.
- PELIKÁN, J. J.: *Fools for Christ: Essays on the True, the Good, and the Beautiful*. Philadelphia: Fortress Press, 1955, 172 p.
- PELIKÁN, J. J.: *From Luther to Kierkegaard: A Study in the History of Theology*. Second edition. Saint Louis: Concordia Pub. House, 1963, 171 p.
- PETKANIČ, M.: *Filozofia vášne Sorena Kierkegaarda*. Kraków : Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2010, 202 s. ISBN 978-83-7490-303-5.
- PETKANIČ, M.: Jon Stewart (ed.): Kierkegaard and Existentialism. (Kierkegaard Research: Sources, Reception and Resources, vol.9). s. ix. In *Filozofia*, 2013, roč. 68, č. 1. ISSN 0046-385 X. s. 87-90.
- REPAR, P.: *Chcieť nemožné alebo skandalon rozhodnutia. Štyri štúdie o Kierkegaardovi*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2016, 159 s. ISBN 978-80-7165-993-8.
- REPAR, P.: *Decision and the existential turn*. Toronto – Ljubljana : Kierkegaard Circle, Central European Research Institute Søren Kierkegaard Ljubljana, KUD Apokalipsa, 2016, 204 p. ISBN 978-1-988129-03-7.

- SCHNEIDER, K.J.-MAY, R.: *Psychológia existencie. Integratívna a klinická perspektíva*. Bratislava : Ikar, 2005, 336 s. ISBN 80-551-1052-2.
- SIROVIČ, F.: *Søren A. Kierkegard. Filozoficko-kritická analýza diela*. Nitra : SBS, 2004, 200 s. ISBN 80-85223-64-3.
- ŠAJDA, P.: *Buberov spor s Kierkegaardom. O vzťahu náboženstva k etike a politike*. Bratislava : Kalligram, 2013, 224 s. ISBN 978-80-8101-779-7.
- ŽITNÝ, M.: K niektorým aspektom Kierkegaardovho života a diela. In Kierkegaard, S.: *Bud' – alebo*. Bratislava: Kalligram, 2007, ISBN 80-7149-913-7. s. 816-838.

Internetové odkazy

- Web (1): Dostupné na internete: <http://kierkegaard-institute.si/index.php/si/simpoziji-in-konference/77-mednarodna-filozofska-delavnica-in-konferenca-pogum-za-dejanje>.
- Web (2): Dostupné na internete: <http://www.ceri.sk/index.php/sk/2011-12-29-12-21-47/medzinarodne-projekty/218-kierkegaard-and-the-crisis-of-the-contemporary-world>.
- Web (3): Dostupné na internete: <http://ceri.sk/index.php/sk/acta-kierkegardiana-series-sk/acta-kierkegardiana-sk/publikacie-acta-kierkegardiana-sk>.

The Current Resonances of Søren A. Kierkegaard's Works and Message in the Slovak Cultural Context

The presented study deals with the current research and reception of Søren A. Kierkegaard's works and message in the context of slovak cultural environment. The author attempts to emphasize dynamic research activities in recent years including international coloboration with Kierkegaard research centers and universities worldwide. The goal is to initiate interest in the still current legacy, which Kierkegaard left in his works and journals and therefore created a space for the research about man and culture even in the field of cultural studies.

Mgr. Katarína Gabašová, PhD.
Katedra kulturológie FF UKF v Nitre
Hodžova 1
949 74 Nitra
kgabasova@ukf.sk